

فهرست مطالب

سخن ناشر	۱۵
پیش‌گفتار مؤلف	۱۷
۱. برتری خلقت انسان بر سایر مخلوقات در قرآن کریم	۱۹
ارزش انسان از دیدگاه قرآن	۱۹
کرامت انسان در کلام رسول خدا ﷺ	۲۱
تفاوت فرشتگان با انسان	۲۲
برتری پیامبر اکرم ﷺ از تمامی فرشتگان مقرب الهی	۲۳
ارزش‌های نهفته در وجود انسان	۲۳
برخورداری انسان‌ها از رزق طیب و پاکیزه	۲۵
رشد و علو مرتبه یک مسیحی در دامن انسان کامل	۲۷
حالت احتضار آخوند ملاعباس تربتی	۲۸
۲. مقام خلیفة اللّٰهی انسان در قرآن کریم	۳۱
انسان، گل سرسید آفرینش	۳۱
انسان، خلیفه خدا در زمین	۳۲
رحمت واسعه پروردگار نسبت به انسان‌ها	۳۴

۳. انسان، یگانه گوهر هستی..... ۳۷
- سکوت، عبادتی ارزشمند..... ۳۸
- سقوط انسان‌ها..... ۴۰
- تجلی احترام خداوند به بشر در عالم هستی..... ۴۱
- عظمت رودخانه‌ها..... ۴۲
- عظمت دریاها..... ۴۲
- عظمت زمین..... ۴۵
- عظمت شب و روز..... ۴۵
- عظمت خورشید، ماه و ستارگان..... ۴۶
۴. گستره ارزش انسان..... ۴۷
- هدایت بعد از هدایت..... ۴۸
- پذیرش توبه زهیر بن قین..... ۵۰
۵. عظمت شخصیت انسان در معارف اهل بیت علیهم‌السلام..... ۵۳
- برتری انسان بر ملائکه..... ۵۳
- عمل در دنیا و حساب در آخرت..... ۵۵
- وحشت انسان از پاسخگویی در قبر..... ۵۵
۶. ارزش انسان از دیدگاه امیر مؤمنان علیه‌السلام..... ۵۷
- تعبیر نه‌گانه امیر مؤمنان علیه‌السلام درباره انسان..... ۵۷
- ارزش معرفت نفس..... ۵۸
- برطرف کردن موانع مادی، راه دیدن حقایق نظام آفرینش..... ۵۹
- حقیقت انسان در بیان امیرالمؤمنین علیه‌السلام..... ۶۰
- کیمیای حقیقی در شناخت انسان و معرفت نسبت به انسان کامل..... ۶۱

۶۳	۷. شناخت پروردگار در سایه شناخت خویشتن
۶۴	نقش کتابخانه‌های مهم دنیا در موضوع انسان‌شناسی
۶۶	عجایب خلقت انسان
۶۷	شکر نعمت‌های الهی در سایه دوری از گناهان
۶۹	۸. حکمت و اسرار در خلقت انسان
۷۰	حکمت الهی در ساختمان انسان
۷۱	نشانه‌های همنشین خوب
۷۲	ارزش انسان مؤمن
۷۳	عجایب ساختمان بدن انسان
۷۵	مراحل خلقت انسان
۷۸	حکایتی از عالمی خودساخته
۸۱	۹. تجلی نظام آفرینش در وجود انسان
۸۳	توضیح «أَحْسَنَ صُورَكُمُ» در کلام امیرالمؤمنین <small>علیه السلام</small>
۸۴	اصلاح نیت، قدم اول بندگی
۸۵	حرکت در مدار انسانیت با عمل صالح
۸۹	۱۰. انسان خلاصه لوح محفوظ
۸۹	حقیقت لوح محفوظ
۹۲	اشتهای سیری‌ناپذیر انسان در برابر علم
۹۳	علم الهی امام حسن مجتبی <small>علیه السلام</small>
۹۵	وسعت قلب مؤمن
۹۵	محبت مؤمن، مایه نجات از آتش دوزخ
۹۶	آثار محبت به سیدالشهدا <small>علیه السلام</small>
۹۶	سرنوشت نهایی انسان

- ۹۹ ..... ۱۱. شاهد بودن انسان
- ۱۰۰ ..... هدایت در اثر همنشینی با انسانی الهی
- ۱۰۱ ..... تصویر انسانی الهی مایه هدایت به مکتب حق
- ۱۰۲ ..... دعای انسانی الهی و شفای مریض
- ۱۰۳ ..... نقش انصاف در هدایت به مکتب حق
- ۱۰۴ ..... توبه بشر حافی
- ۱۰۷ ..... ۱۲. انسان، صراط مستقیم حق
- ۱۰۸ ..... تجلی صراط مستقیم در فطرت انسان
- ۱۰۹ ..... شاخصه‌های صراط مستقیم در قرآن کریم
- ۱۱۲ ..... شاخصه‌های صراط مستقیم در کلام معصومین علیهم‌السلام
- ۱۱۳ ..... معنای ذکر کثیر
- ۱۱۴ ..... انسان، پل بین بهشت و جهنم
- ۱۱۴ ..... بهشتی شدن در اثر محبت به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم
- ۱۱۷ ..... ۱۳. برتری انسان بر تمامی موجودات آفرینش
- ۱۱۹ ..... ارزش وجودی انبیاء و ائمه علیهم‌السلام
- ۱۲۰ ..... غفلت عامل سقوط انسان
- ۱۲۱ ..... لزوم نگرش توحیدی انسان در تمام امور
- ۱۲۳ ..... مقام سلمان فارسی
- ۱۲۴ ..... فقر ذاتی انسان
- ۱۲۷ ..... ۱۴. استعداد‌های نهفته در وجود انسان
- ۱۲۷ ..... همتایی انسان مؤمن با ملک مقرب
- ۱۲۸ ..... کرامت انسان
- ۱۲۹ ..... عوامل نزول عذاب الهی

۱۳۳	.....	۱۵. انسان در مسیر علم و هدایت
۱۳۳	.....	غبطه فرشتگان نسبت به مقام انسان
۱۳۴	.....	مقام خلیفة اللّهی برای نوع بشر
۱۳۶	.....	فرشتگان، خادم انسان
۱۳۶	.....	انسان در مسیر علم و هدایت
۱۳۶	.....	۱- علم انسان
۱۳۸	.....	۲- هدایت انسان
۱۳۹	.....	اشک بر امام حسین <small>علیه السلام</small> مایه رشد و هدایت انسان
۱۴۱	.....	۱۶. بهره‌برداری صحیح انسان از استعدادها
۱۴۲	.....	تزکیه نفس مایه ارزشمندی انسان
۱۴۳	.....	سادگی ظاهر مرحوم شیخ عباس قمی <small>رحمته الله</small>
۱۴۴	.....	رشد انسان‌ها در سایه بهره‌برداری صحیح از نعمت‌های الهی
۱۴۵	.....	چشم بصیر و گوش شنوای یک روستایی
۱۴۷	.....	۱۷. مقام ذاتی انسان بصیر
۱۴۹	.....	عشق؛ ثمره بصیرت
۱۵۰	.....	عدم کار آمدی ابزارهای مادی در آخرت
۱۵۱	.....	اتحاد عاشق و معشوق
۱۵۵	.....	۱۸. شناخت انسان بصیر و اعمی
۱۵۶	.....	ماهیت حقیقی انسان
۱۵۸	.....	تجلی اسمای الهی در وجود انسان
۱۶۰	.....	بازار دنیایی انسان‌ها
۱۶۱	.....	حالات حضرت یوسف <small>علیه السلام</small> بعد از رهایی از زندان

۱۹. تفاوت قلب انسان بصیر با اعمی ۱۶۳
- ۱۶۳ ..... کوردلی، عامل سقوط انسان
- ۱۶۴ ..... نمونه‌هایی از بصیرت انبیاء و اولیاء
- ۱۶۶ ..... بصیرت در رفتار و کردار امام علی علیه السلام
- ۱۶۷ ..... پاداش انسان بصیر
۲۰. انسان، مسافر وادی حق ۱۶۹
- ۱۷۱ ..... نگاه بینادلان
- ۱۷۱ ..... پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برترین مخلوق عالم
- ۱۷۲ ..... مرگ و حیات انسانی
- ۱۷۳ ..... تفاوت معرفت انسان‌ها
۲۱. جایگاه عقل در وجود انسان ۱۷۷
- ۱۷۸ ..... اشراف قلب بر بدن
- ۱۷۹ ..... تغذیه عقل انسان با نور معرفت
- ۱۸۱ ..... برنامه‌های الهی انسان برای عروج
- ۱۸۱ ..... ۱- کنترل زبان
- ۱۸۲ ..... ۲- عمل صالح
- ۱۸۲ ..... ۳- احسان در عمل
- ۱۸۳ ..... ۴- ترک گناه
- ۱۸۴ ..... مناجات امام حسین علیه السلام با پروردگار بر سر مزار خدیجه علیها السلام
۲۲. لزوم توجه انسان به نورانیت نعمت‌های الهی ۱۸۷
- ۱۸۸ ..... دقت انسان کامل در تعامل با اجزاء هستی
- ۱۸۹ ..... رابطه نورانی بین انسان و جهان آفرینش
- ۱۹۰ ..... ناسپاسی انسان در برابر نعمت‌های الهی

۱۹۳	۲۳. نورانیّت انسان مؤمن .....
۱۹۳	حضرت مریم <small>علیها السلام</small> ، نمونه انسان پاکدامن .....
۱۹۴	حضرت عیسی <small>علیه السلام</small> نمونه انسان مبارک .....
۱۹۵	برکت ورود انسان مؤمن به یک سرزمین .....
۱۹۶	نور الهی، نجات بخش محبّان اهل بیت <small>علیهم السلام</small> .....
۱۹۹	۲۴. عبودیت منتهای کمال انسان .....
۱۹۹	لزوم توجه به نعمت، منعم و هدف از آفرینش آن .....
۲۰۰	قارون نمونه انسان ناسپاس .....
۲۰۱	ضرورت توجه انسان به واجبات الهی .....
۲۰۲	تشبیه انسان ناسپاس به ابلیس و قارون .....
۲۰۲	شکرگزاری، هدف واگذاری نعمت‌ها به انسان .....
۲۰۵	۲۵. انسان مسافر وادی حق .....
۲۰۵	امام زین العابدین <small>علیه السلام</small> ، مظهر انسان‌های عابد .....
۲۰۶	نزدیکی سفر انسان به سوی خدا .....
۲۱۰	پذیرش مذهب حق در واپسین لحظات عمر .....
۲۱۰	توبه انسان مسافر دنیا .....
۲۱۱	انسان امین .....
۲۱۲	گناه، حجاب بین انسان و خالق او .....
۲۱۲	رؤیت حق با شهود قلبی انسان .....
۲۱۳	انجیر و زیتون، دو میوه سفارش شده برای انسان .....
۲۱۳	دو مکان با ارزش .....
۲۱۴	تأویل قرآنی انجیر و زیتون .....
۲۱۵	گنجینه‌های ترقی انسان .....

۲۶. انسان در بازار دنیا..... ۲۱۷
- ۲۱۷..... رابطه انسان و مال
- ۲۱۹..... انسان گنهکار هیزم آتش جهنم
- ۲۱۹..... شکرگزاری انسان در همه حالات
- ۲۲۰..... تفاوت انسان‌ها در بهره‌برداری از نعمت‌های دنیوی
۲۷. اثرپذیری انسان از اخلاق حسنه..... ۲۲۱
- ۲۲۲..... پذیرش عذرخواهی گنهکار، از عالی‌ترین صفات انسانی
- ۲۲۳..... ارزش مضاعف گذشت در زمان قدرت
- ۲۲۴..... گذشت حضرت یوسف علیه السلام از خطای برادران
- ۲۲۸..... ضرورت رعایت اخلاق نیکو در برخورد با کودکان
۲۸. شکر نعمت؛ شرط انسانیت..... ۲۲۹
- ۲۳۱..... امام حسین علیه السلام و درخواست مقام شاکران
- ۲۳۲..... حبس کردن نعمت‌های الهی توسط انسان
- ۲۳۳..... اذیت شدن جهنمیان از عالم بی عمل
- ۲۳۴..... ویژگی‌های انسان‌های محبوب اهل بیت علیهم السلام
۲۹. انسان، معراج تمام موجودات..... ۲۳۷
- ۲۳۸..... آگاهی انسان نسبت به موقعیت ممتاز خود
- ۲۳۹..... انسان، معراج مخلوقات عالم
- ۲۴۰..... انسان، مرکز عالم
۳۰. رحمت خاص پروردگار نسبت به انسان‌های مومن در دنیا..... ۲۴۱
- ۲۴۱..... تجلی رحیمیت خداوند نسبت به انسان در دنیا و آخرت
- ۲۴۲..... نصرت الهی، یکی از مظاهر رحمت خاص خداوند در دنیا
- ۲۴۳..... توبه، از عنایات خاص خداوند به انسان

۲۴۵	.....	۳۱. ظرفیت وجودی انسان و کنترل زبان
۲۴۶	.....	امام معصوم، امانت پروردگار در بین مردم
۲۴۶	.....	کنترل زبان؛ زمینه‌ساز رشد و تعالی انسان
۲۴۷	.....	آفات زبان
۲۴۹	.....	عدم مصونیت انسان از تهمت‌های زبان
۲۵۱	.....	۳۲. لزوم بی‌اعتنایی انسان به بعد حیوانی نفس
۲۵۱	.....	غذایی دردناک برای اسیران نفس
۲۵۳	.....	وصیت‌های پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> به امیرالمؤمنین <small>علیه السلام</small>
۲۵۴	.....	تبیین بُعد حیوانی انسان
۲۵۴	.....	اولیای الهی و آزادی از اسارت نفس
۲۵۵	.....	زهد امیرالمؤمنین <small>علیه السلام</small>
۲۵۷	.....	۳۳. توبه، راه بازگشت انسان گناهکار
۲۵۸	.....	دو برنامه عملی مهم برای رشد و تعالی انسان
۲۵۹	.....	غارت فضائل انسانی
۲۶۱	.....	اهتمام به انجام واجبات، به دنبال ترک گناه
۲۶۱	.....	راه درمان انسان گنهکار
۲۶۲	.....	سیدالشهداء <small>علیه السلام</small> طیب دردها
۲۶۴	.....	قبول توبه شعوانه
۲۶۵	.....	آشتی انسان گنهکار با خداوند
۲۶۷	.....	فهرست‌ها
۲۶۹	.....	فهرست آیات
۲۸۳	.....	فهرست روایات
۲۸۹	.....	فهرست انبیا، معصومین و اشخاص

۲۹۳.....	فهرست اماکن.....
۲۹۵.....	فهرست ادیان، مذاهب، قبایل و فرق.....
۲۹۷.....	فهرست کتابها.....
۳۰۱.....	فهرست اشعار.....
۳۰۳.....	کتابنامه.....

سخن ناشر

در جهان پرتلاطم امروز، آیات پرشور الهی و کلام روح‌بخش معصومین و زمزم لایزال معارف شیعه، مرهم جان‌های خسته و سیراب‌کننده تشنگان هدایت و رهایی‌بخش جویندگان از ظلمت‌های نفس است. عالمان دینی و عارفان حقیقی، غواصان این اقیانوس بیکران معرفت‌اند که گوهرهای ناب علوم قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام را به دست آورده و به مشتاقان حقیقت عرضه می‌نمایند.

در این میان، کرسی منبر و خطابه، رسانه دیرپا و سازنده‌ای است که از دیرباز زمینه ارتباط و انتقال معارف دینی و مکارم اخلاقی را در میان عالمان و متعلمان فراهم کرده است و عالمان آگاه و هادیان دلسوز، که عمر خویش را صرف تتبع و تحقیق در آثار علمی شیعه نموده‌اند، عبادالله را به مصداق کریمه ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾ با کلام نغز و لطیف خود به راه سعادت دعوت کرده‌اند.

مجموعه حاضر، که با عنوان «سیری در معارف اسلامی» در مجلدات مختلف و موضوعات متنوع در اختیار خوانندگان محترم قرار می‌گیرد، مجموعه مباحث عالمانه و ارزشمند حضرت آیه الله حاج شیخ حسین انصاریان (دام‌ظله) است که یکی از عالمان برجسته و میراث‌داران گوهر سخن در زمان خویش می‌باشد و استواری کلام و لطافت بیان نافذشان بر اهل نظر پوشیده نیست.

این گنجینه ارزشمند، حاصل نیم قرن مجاهدت‌های علمی و تبلیغی حضرت استاد جهت نشر و ترویج فرهنگ غنی شیعه بر کرسی بحث و نظر می‌باشد که به منظور پربارتر ساختن

محتوای تبلیغ دینی در جامعه و استفاده بیشتر طلاب محترم علوم دینی، به زیور طبع آراسته می‌شود.

در این مجموعه گرانقدر، تلاش شده است با تکیه بر ویرایشی روشمند و دقیق، ساختار هنرمندانه مباحث و سبک استاد در ارائه سخن از بین نرود، تا ضمن نشر فرهنگ انسان‌ساز آل‌الله ﷺ شیوه منحصر به فرد معظم‌له در تبیین معارف دینی نیز حفظ شده و به مشتاقان ارائه گردد.

مجلدی که اکنون تقدیم خوانندگان گرامی می‌شود سی و نهمین اثر از این مجموعه سترگ و دربردارنده سی‌وسه گفتار در باب «جایگاه انسان در نظام آفرینش» می‌باشد که بیست‌وسه جلسه در ماه مبارک رمضان ۱۳۷۴ در حسینیه هدایت تهران و ده جلسه در دهه اول محرم ۱۳۶۳ در مسجد جامع بازار تهران ایراد شده است.

این مکتوب علاوه بر دربرداشتن متن سخنرانی - که لاجرم سبک و سیاق متن را نیز گفتاری می‌سازد - از فواید زیر خالی نیست:

- عنوان‌بندی مناسب و تفکیک مطالب و موضوعات.

- استخراج مصادر آیات و روایات و ارائه مطالب متنوع دیگر در پی نوشت.

- ذکر نام مستقل برای هر بحث (در انتخاب نام هر مجلد و نیز هر گفتار، غلبه موضوع

مدنظر بوده است، نه انطباق کامل موضوع و محتوا).

- مجموعه متنوع فهرست‌ها و ...

در پایان از همه عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر زحمات فراوانی را متقبل شده‌اند، به ویژه جناب حجت‌الاسلام والمسلمین سید علی بطحایی معاون پژوهش و ناظر گرانقدر تحقیق جناب حجت‌الاسلام والمسلمین رسول رضانی کمال تشکر را داریم و امیدواریم این اثر مورد رضایت حضرت حق و اهل بیت عصمت و طهارت ﷺ و مقبول نظر مبلغان دینی قرارگیرد.

پیش‌گفتار مؤلف

«الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَ عَلَى آلِهِ آلِ اللَّهِ»

پایه‌گذار منبر و جلسات سخنرانی برای رشد و هدایت جامعه، وجود مبارک پیامبر اسلام ﷺ بود. ارزش تبلیغ دین از طریق منبر و جلسات تا جایی بود که رسول اکرم ﷺ تا روز پایان عمرشان با کمال اخلاص، به بیان معارف دین پرداختند و در این راه زحمات سنگینی را متحمل شدند. پس از پیامبر، وجود مقدس امیرمؤمنان ﷺ ادای این تکلیف الهی را به عهده گرفتند که بخشی از سخنرانی‌های آن حضرت در کتاب بی نظیر نهج البلاغه موجود است. امامان معصوم ﷺ، به‌ویژه حضرت امام باقر ﷺ و حضرت امام صادق ﷺ نیز تا جایی که فرصت در اختیارشان قرار گرفت و مزاحمتی از جانب حکمرانان بنی‌امیه و بنی‌عباس برایشان پیش نیامد، این مهم را به‌صورت بیان معارف الهی و رشته‌های مختلف علوم به صورتی که حجت تا قیامت بر همگان تمام باشد را به عهده گرفتند و دیگران را - که مورد اعتمادشان در علم و عمل بودند - به این مسأله تشویق کردند.

عالمان مخلص و با عمل شیعه برای حفظ دین خدا و تبلیغ معارف الهیه بر اساس قرآن و فرهنگ اهل‌بیت ﷺ، قرن به قرن تا به امروز که سال ۱۳۹۴ هجری شمسی است، این جایگاه عظیم را حفظ کردند؛ شخصیت‌هایی چون شیخ مفید، شیخ صدوق، شیخ طوسی،

علامه محمدباقر مجلسی، شیخ جعفر شوشتری و در قرن معاصر بزرگانی چون آیه الله العظمی بروجردی، آیه الله سیدعلی نجف آبادی، آیه الله حاج میرزا علی شیرازی، آیه الله حاج میرزا علی هسته‌ای، آیه الله حاج میرزا علی فلسفی تنکابنی و... با داشتن مقام مرجعیت و مقام علمی بسیار بالا، در ماه رمضان، محرم و صفر به منبر می‌رفتند و از این طریق دین خود را به قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام ادا می‌کردند.

این جانب حسین انصاریان که سالیانی از عمرم را در شهر مقدس قم، این آشیانه اهل بیت علیهم‌السلام، نزد بزرگانی از مراجع و اساتید مشغول تحصیل بوده‌ام، بر اساس وظیفه‌ای که احساس می‌کردم رو به جانب تبلیغ و تألیف آوردم و در این راه، فقط توفیق حق رفیق راهم بود. در زمینه تبلیغ، بیش از دوازده هزار سخنرانی در نزدیک به هفتصد موضوع مختلف بر پایه قرآن و روایات اهل بیت علیهم‌السلام و تاریخ صحیح و نکاتی از حیات پاکان و اولیای الهی پرداخته‌ام و امیدوارم تا لحظات پایان عمر و هم چنان توفیق ادای این وظیفه را از جانب حق داشته باشم. مؤسسه فرهنگی دارالعرفان، که در شهر قم در جهت نشر معارف قرآنی و فرهنگ اهل بیت علیهم‌السلام فعالیت‌های مهمی را در سطح جهانی انجام می‌دهد، بنا گذاشت متن این سخنرانی‌ها را به صورت مکتوب درآورد تا در اختیار طلاب حوزه‌ها و دانشجویان و مردم علاقه‌مند قرار گیرد و این مجموعه - که احتمالاً حدود دویست جلد خواهد شد - در آینده منبعی برای مبلغان شیعه باشد. من پس از سپاس از حضرت حق، لازم می‌دانم به خاطر تحقق این مهم از دو فرزندم و جناب حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدجواد صابریان و کلیه عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر متحمل زحماتی شده‌اند، تشکر کنم و از خوانندگان، به خصوص مبلغان گرامی، درخواست دعا نمایم.

فقیر: حسین انصاریان

